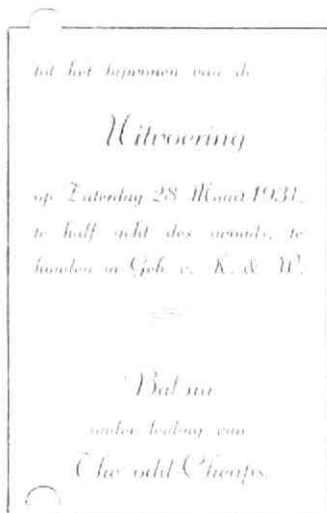

HERINNERINGEN AAN „K & W”

Begin 1990 verscheen in het regionale dagblad een oproep van het Conservatorium aan oudere Utrechters om hun herinneringen aan het „oude” K & W op schrift te stellen. Het idee daarachter was om die verhalen te bundelen en er misschien een boek van te maken. Daarvoor bleek de opbrengst kwantitatief te gering. Toch kwamen er bij Cees de Graaf, die de oproep had doen uitgaan, een aantal interessante brieven binnen. In het najaar deed hij het voorstel ze in het Maandblad Oud-Utrecht te publiceren. De maand februari 1991, waarin het uit zijn as herrezen K & W zal worden geopend, leek ons daarvoor aangegeven. Hieronder vindt u dus een selectie van de geschreven herinneringen, waarin vele lezers momenten van herkenning zullen beleven.

De vroegste verhalen zijn van mevrouw M. Wilschut in De Bijkershoek (kamer 629). Voor haar is K & W vooral: dansen:

PRIJS F 1.—

„Ik ben als jong meisje ruim vóór de Tweede Wereldoorlog vaak in het gebouw geweest. In de grote zaal werden veel amateur toneel- en muziekuitvoeringen gegeven. Consumpties enz. moest je halen in de kleine zalen. Toen wij ouder werden, mijn zus en ik, kregen wij 's middags, ik geloof op zondag, dansles. Van de leraar moest je steeds die mannelijke partner nemen die je kwam vragen. Als je daar geen zin in had, dan ging je zogenaamd naar het toilet om niet met die knul te hoeven dansen. Het was een beetje 'n deftige beweging, maar toch wel leuk. Om de drie maanden werd er een avond gegeven. De dames kregen dan een kaartje met verschillende dansen. De heren kwamen dan om een dans vragen. Dat was voor ons erg fijn, want dan kon men zelf uitkiezen met wie je wilde dansen. Er werd ook altijd een stoelendans gegeven.

Ook nog een schoenendans. De heren moesten dan het meisje zoeken van wie een schoen was. En een schrikeldans, dan mochten de dames uitzoeken.

Op een dag wandelden mijn zus en ik langs K & W en hoorden muziek. We gingen door een achterdeur naar binnen en toen naar boven. Daar werd ook gedanst. Voor 5 cent per dans. We hebben wel schik gehad, en we waren ook een beetje bang. De meisjes werden er van de ene jongen naar de andere gegooid. Dat heb ik daarna nooit meer gedaan. Bij een bal masqué was het hele gebouw in gebruik. Dan was er ook een draaiorgel. Ik ben toen wel eens verliefd geweest, vooral op een cellist. Hij was joods en heeft de oorlog niet overleefd.

Tijdens en na de oorlog zijn we niet meer in het gebouw geweest. Het leven was mooi, ach het is nog mooi. De schaduwen die er gekomen zijn moeten ook worden aanvaard.”

De heer A. M. Pot heeft als zestienjarige een ster-optreden in K & W gehad. Hij is blij met de herbouw van dit muzikale centrum en hoopt dat het zijn plaats in Utrecht mag houden. Zijn relaas spreekt voor zich:

„Op 9 december 1938 werd in K & W een concert gegeven door het Utrechtsch Studenten Concert o.l.v. Jan van Epenhuijzen. Er werd o.a. een werk uitgevoerd van H. Schütz: De twaalf-jarige Jezus in de tempel voor koor, soli en orkest. De rol van de 12-jarige Jezus moest gezongen worden door een jongenssopraan.

In deze kringen had men geen traditie met jongenskooren en zo klopte men aan bij de pastoor van de Kathedraal aan de Lange Nieuwstraat, omdat dat koor goed

bekend stond. Deze pastoor verwees men naar de dirigent van het koor, Sjeff van der Eerden, die hem vroeg of hij een jongen voor deze rol kon leveren. Dat kon hij en mijn naam werd genoemd.

Op een avond kwamen bij mij thuis (ik woonde in de Beukstraat achter het Maliebaanstation) twee heren die mijn ouders wilden spreken. Ze werden in de voorkamer toegelaten. Na enige tijd werd ik binnen geroepen en zij vroegen mij of ik het wilde doen. Ik heb ja gezegd en een en ander werd geregeld.

Bij mw Karin Kwant Flötrngren (een hele lieve vrouw, haar man was 1ste fluitist bij het USO) werd de partij ingestudeerd en volgens voorbeschouwing in de krant op zeer bevredigende en verrassende wijze. Voor de generale repetitie in het gebouw aan de Drift werd ik door een student in een auto opgehaald en gebracht. De straat liep uit. Een auto in die tijd was helemaal een luxe. Het was een eenvoudige arbeidersbuurt en iedereen vroeg zich af wat er met mij toch aan de hand was.

Toen de datum van het concert bekend was, wilden mijn ouders mij een ander pak geven, want het pak wat ik had was maar heel gewoon. Maar geld ervoor was er niet. Gelukkig kon een buurvrouw uitkomst geven door een pak van haar zoon aan mij uit te lenen.

En zo stond ik dan tijdens mijn aandeel van dit concert in een geleend pak, met weliswaar wat te lange mouwen, maar het was netjes.

Het concert verliep goed. De recensie in de krant was positief. Ik had een goed figuur geslagen en mijn goed geschoolde stem bracht mooie momenten. Als waardering voor mijn medewerking kreeg ik een jaarabonnement voor de Volksconcerten van het USO in Tivoli aan de Kruisstraat.

Ik ben in 1922 geboren, ik was dus al 16 jaar toen ik optrad. Groot was ik niet en in mijn tijd kwam de mutatie van de stem, ook wel de baard in de keel, veel later dan nu het geval is.

Het programma en de recensies heb ik als een dierbaar goed bewaard. Tot 1973 ben ik het Kathedraal koor trouw gebleven waar ik o.a. tot 1949 Hendrik Andriessen heb mogen meemaken, die toen ook Directeur van het Utrechts Conservatorium was."

De heer Th. H. van Oort meldt dat K & W een centrum was van parochie- en verenigingswerk van de oud-katholieke kerk in Utrecht. Op loopafstand stonden twee o.k.-kerken: de Gertrudis-kathedraal aan het Willemsplantsoen en de Maria Minor aan het Achter Clarenburg. De bedrijfsleider (heette hij Van Hemert?) was een man bij wie het goed toeven was. Ook toneelmeester Guldemond leeft nog in de herinnering. Mijnheer Van Oort stuurt een foto van het toneel - inclusief souffleursbox - met de opvoering van het successtuk „Een zomerztheid” van Cissy van Marxveld. Regisseur was P. Cruys. Mevrouw Carolien v. d. Steen, Kouwerplantsoen 10, schrijft er ook over:

„Het Gebouw van K & W was voor de Oud-Katholieken in Utrecht een gebouw dat bij hun geloofsgemeenschap hoorde. Vooral in de twintiger jaren was er volop interesse voor dit gebouw: congressen, vergaderingen, uitvoeringen en bijeenkomsten vonden plaats in K & W, zoals: Het congres van de Oud-Katholieke kerk in de twintiger jaren, de o.k.-werkliedenvereniging, de jongeliedenvereniging 'O.I.O.S.', de damesvereniging 'Weldoende doorgaan', de toneelvereniging 'OPA', de zangvereniging 'A.B.H. Verheij' en het ondersteuningsfonds 'O.K.O.F.'. Omdat de Oud-Katholieke gemeenten in Utrecht geen eigen gebouw ter beschikking hadden, werd vooral voor grotere bijeenkomsten van K & W gebruik gemaakt en we voelden ons er helemaal thuis. Er waren zelfs mensen die dachten dat het gebouw van de Oud-Katholieken was. De verstandhouding met de directie was uitstekend en we kunnen zeggen dat we er 'dag en nacht' terecht konden.

Vooraf de 'jonge' oud-katholieken waren nogal eens dorstig. Op feestavonden werd dan b.v. de afspraak gemaakt dat het bier in kleinere glazen geschonken zou worden en de prijs iets omhoog zou gaan. Op die manier behoeften we dan geen huur te betalen. Een uitvoering of toneelavond werd in die tijd altijd besloten met een groot bal. Tijdens deze dansfestij-

Tom van Oort

Begroetingsavond

ter gelegenheid der 63e Jaar. Algemene Vergadering van het Oud-Kath. Ondersteuningsfonds tevens ter herdenking van het

60-Jarig bestaan van de afd. Utrecht van het O.K.O.F.

op 24 Mei 1950 in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht Mariaplaats 27. Aanvang 19.30 uur precies.

★

Medewerking van: het Zangkoor
„A. B. H. VERHEY”
onder leiding van Alex de Jong

★

Oud-Katholieke Toneelgroep
„O. K. T. A.”
onder leiding van P. Cruys.

Diploma A m.u.l.o.

Diploma van het Examen M.U.L.O., afgenomen door de Stichting „Het Rooms-Katholiek M.U.L.O.-Examen“ (gesticht bij akte van 15 Maart 1924) in tegenwoordigheid van een Rijksgecommitteerde.

Uitgereikt aan de Vos, Johanna,
geboren 18 Februari 1930, te Utrecht,
na afgelegd examen op 22 en 23 Mei en op 17 Juli Augustus 1947.

De candidaat is geëxamineerd

In: GODSDIENST
NEDERLANDSE TAAL
FRANSE TAAL
DUITSE TAAL
ENGBLSE TAAL
~~ALGEMEEN~~
AUSLAND
~~RECHTEN~~
BOEKHOUDEN
HANDELSREKENEN
MET HANDELSREKENEN
PHYSICA 4 MENSLEKUNDE
~~PHYSICA 4 MENSLEKUNDE~~
GESCHIEDENIS
AARDRIJKUNDE
~~SPANISCH~~
SCHRIJVEN

De Voorzitter der Stichting
„Het R.K. M.U.L.O.-Examen“
Dr. J. P. M. VAN GILS

De Secretaris der Stichting
„Het R.K. M.U.L.O.-Examen“
C. J. ARNOLD

De Examen-Commissie te U t r e c h t .

[Handwritten signature]
Rijksgecommitteerde

[Handwritten signature]
Voorzitter

[Handwritten signature]
Secretaris

nen zijn dan ook heel wat huwelijken tot stand gekomen.

Kortom: we hebben de meest plezierige herinneringen aan K & W en tijdens de brand zeiden we tegen elkaar: 'Daar gaat ons K & W'.'

Mevrouw De Pagter-Thomas uit Nijmegen stuurde een uitnodiging van Astra, de schoolvereniging van de Gemeentelijke H.B.S. aan de Catharijnesingel voor een uitvoering op 28 maart 1931 in het Gebouw van K & W. („Dit betrof mijn eerste dansavond“). Een wat prozaischer aangelegenheid was een oproeping van de Nederlandsche Vereeniging van Leeraren in de Stenografie tot het afleggen van het examen leraar stenografie op 16 juli 1934. Mevrouw J. Verdonk-de Vos, Fruinplantsoen, deed verslag van een ander examen, dat voor de MULO voor meisjes aan de Alendorpstraat. Ze stuurt een kopie van haar diploma mee:

„In de jaren veertig zat ik op de meisjesmulo St. Dominicus in de Alendorpsteeg (thans Alendorpstraat) bij de Mariaplaats.

We kregen les van de Zusters Dominicanessen, die hun klooster hadden aan de Springweg.

Na 3 jaar zwoegen (met het laatste jaar halve dagen, vanwege de kolennood i.v.m. zeer strenge winter), werd het eindexamen afgenomen op 17 juli 1947 en dit gebeurde in het gebouw van K & W. Veel zweetdruppeltjes en traantjes zijn daar gevallen in het lokaal, ik meen links van de gang als je het gebouw bin-

nenkwam. Om beurten moest er een meisje naar binnen voor het mondelinge examen. De uitslag kreeg je nog niet direct. Toen allen geweest waren moest men buiten voor het gebouw blijven wachten. Inmiddels stonden er ook al familieleden om de eventuele geslaagde te feliciteren. Na een half uurtje wachten werden allen weer K & W binnen geroepen en hoorde men de uitslag.

Ik was geslaagd, dus gauw naar huis, waar mij als dochter uit een gezin van dertien kinderen een feestje wachtte.

Dit is mijn herinnering aan het gebouw van K & W. Nu nog steeds, als ik er langs kom met wie dan ook, dan zeg ik altijd weer 'hier heb ik mijn mulo-examen nog gedaan'.'

Het meest uitvoerig is het relaas van S. Russchen uit Odijk. Onder de titel „Voor en achter de coulissen“ schrijft hij over de toneelbelevissen van de Streekvereniging „Drenthe“ in Utrecht. Zijn (ingekort) verhaal spreekt voor zichzelf:

„Tot de vele verenigingen waarvan de leden dierbare herinneringen hebben aan het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen (algemeen bekend als K & W) behoort ongetwijfeld de Streekvereniging 'Drenthe' te Utrecht.

Deze vereniging is opgericht in 1936 en hoopt dus in 1991 haar 55-jarig bestaan te gedenken.

De aanleiding om een vereniging voor 'Drenten in de
(Vervolg op pagina 17)

(Vervolg van pagina 16)

Vrömdte' op te richten was het verschijnen van de streekroman 'Bartje' van Anne de Vries. Na het lezen van dit boek kwam bij de heer S. Landmeter de vraag op, of er belangstelling zou bestaan voor een zekere band tussen de Drenten die in Utrecht en omgeving een werkkring en/of woonplaats hadden gevonden. Het was namelijk wel bekend dat onder ambtenaren en onderwijzend personeel, alsmede onder de werknemers van bedrijven als Demka en Werkspoor nogal veel personen waren uit de Noordelijke provincies, waaronder een flink percentage Drenten. Eén gegeven speelde hierbij een grote rol: het contact met het 'thuisland' was veel minder frekwent dan tegenwoordig. Slechts weinigen hadden een auto en ook de wegverbindingen waren veel minder ontwikkeld dan nu. De trein was praktisch het enige vervoermiddel en het kopen van een spoorkaartje schikte in deze crisisjaren niet iedereen. Velen, waaronder ook schrijver dezes, legden de afstand dan ook nogal eens af per fiets.

Drentse toneelspelers veel prettige herinneringen aan het Gebouw voor K & W.

We willen in dit artikel ons licht laten schijnen op een bepaalde periode in het verenigingsleven van de vereniging 'Drenthe', omdat dan tegelijk ook enkele andere gewestelijke verenigingen in de schijnwerpers komen. Het betreft n.l. de episode van de toneelwedstrijden tussen de verenigingen 'Groningen', 'Fryslân', 'Twenthe', 'Ons Zeeland' en 'Drente'.

In het eerste decennium na de Tweede Wereldoorlog bloeide het verenigings- en uitgaansleven in Utrecht als nooit tevoren. Als reactie op de sobere jaren daarvoor wilde men nu graag de schade inhalen en eens 'een avondje de deur uit'. Vooral de toneel- en cabaretavonden met 'bal na' waren erg populair. Het was een prettige en niet al te dure mogelijkheid tot ontspanning in een tijd toen er nog geen sprake was van televisie en maar weinigen op wintersportvakantie gingen.

De secretaris van de vereniging 'Drenthe', de heer J. G. Wind, opperde het idee, een toneelwedstrijd te or-

„Een zomerztheid“ in K & W.

De oproep van de initiatiefnemer in een plaatselijke krant leverde veel reacties op. Inplaats van de verwachte 25 à 30 personen die op de kennismakingsavond werden verwacht, kwamen er zo'n zestig mensen opdagen, die zich bijna allemaal opgaven als lid. In het bestuur kwamen notaris A. C. Cool uit IJsselstein, de heren Lulofs, Dekker, Oost en Wolters, alsmede mevrouw Petri-Schuil.

De vereniging ontleende (ook nu nog) haar bestaansrecht aan de grote mate van saamhorigheid van de Drenten onderling. Doel was het houden van gezellige avonden met toneel en voordracht in het Drents dialect alsmede het bevorderen van kennis en belangstelling voor Drente en het Drents.

Van deze activiteiten heeft het toneelgebeuren zich voor een belangrijk deel afgespeeld in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen.

Het zou te ver voeren alle toneelstukken op te noemen die de Drenten in de loop der jaren voor het voetlicht hebben gebracht. Het zullen er (met een onderbreking in de jaren 1940-'45) zeker een honderdtal zijn geweest. Naast de uitvoeringen in de zalen van 'Noord-Brabant' en het 'N.V.-Huis' bewaren de

ganiseren tussen de amateurtoneelspelers van bovengenoemde verenigingen. Het Nieuw Utrechts Dagblad nam de suggestie over en stelde een beker beschikbaar voor de winnende ploeg. Het Gemeentebestuur waardeerde dit streven voor cultuurbehoud door een medaille uit te loven. Ook waren er prijzen voor de beste regie en voor de beste mannen- en vrouwenrollen.

Er werd een jury bereid gevonden van personen die op toneelgebied tot oordelen bevoegd waren. We komen hierin de namen tegen van de heren C. A. Schilp, mr D. Visser, dr J. C. v. d. Steen, M. J. W. Simons en H. Feenstra.

De beker werd 3 maal gewonnen door de toneelgroep van de Drenten, waardoor hij definitief in het bezit kwam van deze vereniging.

En behoudens een enkele uitwijkmanoeuvre naar het N.V.-Huis aan de Oude Gracht, werden de meeste avonden gehouden in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen. Vóór het doek was het voor het publiek altijd een boeiende en gezellige avond (mede door de comfortabele zitplaatsen) met een geanimeerd bal na. Achter de coulissen werd hard gewerkt

door spelers, regisseurs, grimeurs, decorbouwers en souffleurs.

Soms dreigde er een en ander fout te gaan en parden de zweetdruppels op de geschminkte gezichten. Maar altijd slaagde men er in met vereende krachten de zaak zó op te lossen, dat het publiek in de zaal er niets van merkte.

Een belangrijke factor hierbij was de goede accommodatie van K & W, de verscheidenheid aan decors en meubelstukken en de hulpvaardigheid van het personeel.

Alle genoemde streekverenigingen spelen nog elk jaar voor hun leden (en introducées) een toneelspel in hun eigen streektaal, maar dit gebeurt niet meer in wedstrijdverband, zoals in de jaren 1952 t/m 1959. Talloos velen, spelers en toeschouwers hebben in die periode aan de toneelcompetitie heel veel genoeg beleefd. Een groot deel van het succes is toe te schrijven aan de goede 'witte reus' uit 1847, het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen aan de Mariaplaats te Utrecht."

Tenslotte de herinneringen van een bloemenmeisje, mw A. Weldam-van Rooy te Zeist:

„Als meisje van acht of negen jaar ging ik met mijn vader en moeder naar een uitvoering van 'n toneelvereniging waar mijn oom in meespeelde. Dat is me bijgebleven omdat we eigenlijk nooit uitgingen. Dus ik 'n mooi jurkje aan door moeder zelf gemaakt! En ik moest aan de bezoekers bloemetjes verkopen. Met een mandje aan mijn arm liep ik daar mooi te wezen. Van wat er gespeeld werd heb ik niets gezien want er was natuurlijk voor een kind van acht veel te zien. Ik ben nu 72 jaar, dus het zal ongeveer 1925 of 1926 zijn geweest. Ik ben in Utrecht geboren, dus K & W blijft me interesseren."

Dank aan alle inzenders. Alle goeds voor het herboren K & W!

Redactie Maandblad Oud-Utrecht

BERICHTEN

Tentoonstelling aanwinsten Gemeentelijke Archiefdienst

De jaarlijks terugkerende overzichtstentoonstelling van aanwinsten, bestaande uit tekeningen en prenten, die in het afgelopen jaar door de Topografisch-Historische Atlas zijn verworven, is van 17 januari tot en met 28 maart 1991 in de gang van de Archiefdienst te bekijken.

Onder het aangeschafte, recent werk neemt Chris Schut met zijn drie panorama's van Utrecht in aquarel een eigen plaats in. Geen gebouw is hem te hoog om de stad op indrukwekkende wijze vast te leggen: de flat aan de Karel Doormanlaan, het gebouw van het Waterleidingbedrijf Midden Nederland op het industrieterrein Lage Weide en Transitorium II in de Uithof.

Een totaal andere aquarellist is Wout Heinen, met zijn

De Pausdam gezien vanaf de Nieuwegracht met in het midden het Paushuize. Ets van Anna Doedijns.